

Tadeusz Płoski

"Podręcznik prawa wojennego dla sił zbrojnych", Frédéric de Mulinen, Warszawa 1994 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 39/1-2, 226-228

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Frédéric de Mulinen, Podręcznik prawa wojennego dla sił zbrojnych
Warszawa 1994, Wydawnictwo „Bellona”, str. 307**

W wyniku wzrastającej złożoności współczesnych konfliktów zbrojnych prawo wojenne staje się coraz bardziej skomplikowane. Trudno jest określić żołnierzowi, co jest dla niego ważne. Prawo wojenne za podstawowy cel ma ograniczać i złagodzić w miarę możliwości cierpienia spowodowane wojną. Tak więc z jednej strony godzi potrzeby wojenne, z drugiej zaś wymogi ludzkości. W ten sposób rozróżnia ono między tym, co jest dozwolone (legalne) i tym, co jest niedozwolone.

Poszczególne umowy międzynarodowe regulujące konflikty zbrojne pochodzą z różnych okresów: główne konwencje haskie – z 1907 roku ostatnie konwencje genewskie – z 1949 roku; Konwencja haska o ochronie dóbr kulturalnych – z 1954 roku; protokoły dodatkowe do konwencji genewskich – z 1977 roku i Konwencja w sprawie niektórych broni konwencjonalnych – z 1980 roku. Umowy te dotyczące prawa wojennego odzwierciedlają więc potrzeby, koncepcje, okoliczności i język odpowiadający czasom, w których powstały.

Państwa, które przyjęły umowy międzynarodowe dotyczące prawa wojennego, zobowiązane są przestrzegać i dopilnować przestrzegania tych umów we wszelkich okolicznościach. W wyniku coraz większego zaangażowania ludności cywilnej w konflikty zbrojne, współczesne prawo wojenne stało się – już w czasie pokoju – przedmiotem powszechnej troski różnych organów i funkcjonariuszy państwa.

Z tej racji, że prawo wojenne nie może ustanawiać szczegółowych przepisów regulujących wszystkie okoliczności, należy dokonać odpowiednich uściśleń. Można i należy to czynić jedynie na płaszczyźnie krajowej, uwzględniając konkretną sytuację i potrzeby każdego państwa.

W każdym państwie należy podchodzić do prawa wojennego z punktu widzenia strategicznego. Strategiczna sytuacja państwa (geograficzna, demograficzna, gospodarcza, polityczna, wojskowa) decyduje o wewnętrznych ustaleniach i uściśleniach niezbędnych do osiągnięcia skutecznego i przestrzegania prawa wojennego.

Każde państwo związane jest umową międzynarodową, która przyjęło (w drodze „ratyfikacji” lub „przystąpienia”). Takie państwo staje się „stroną” wymienionych umów. Państwo nie będące formalnie ani faktycznie stroną danego konfliktu zbrojnego jest „państwem neutralnym”. Jednak państwo nie będące stroną umowy międzynarodowej może przyjąć i stosować postanowienia umowy. Jeżeli umowa formułuje w sposób deklaracyjny istniejące prawo, państwo może być nią związane niezależnie od tego, czy przyjęło tę umowę, czy nie (G. I, 2; G. II, 2; G. III, 2; G. IV, 2; H. DK, 18).

Również żadna osoba nie może zrzec się częściowo lub całkowicie praw zapewnionych jej przez prawo wojenne i przez specjalne porozumienia zawarte między zainteresowanymi państwami i stronami wojującymi (G. I, 7; G. II, 7; G. III, 7; G. IV, 8).

Stosowanie prawa wojennego kończy się z chwilą ogólnego zakończenia działań zbrojnych lub z chwilą zakończenia okupacji. W odniesieniu do osób zatrzymanych stosowanie prawa wojennego kończy się dopiero z chwilą ich uwolnienia, repatriacji

lub zwrotu. Zaś w odniesieniu do obiektów kulturalnych wywiezionych za granicę stosowanie tego prawa kończy się dopiero z chwilą ich zwrotu (G. I, 2, 5; G. II, 2; G. III, 2, 5; G. IV, 2, 6; H. DK, 18; H. DK, R, 3; G. P. I, 3).

Ze względu na istnienie w poszczególnych państwach różnego podejścia do prawa wojennego i jego stosowania, brak jest ogólnie dostępnego zwięzłego wykładu prawa wojennego, dostosowanego do potrzeb sił zbrojnych. Istnieje zatem potrzeba dokumentu odpowiadającego ogólnie warunkom i strukturze regulaminów wojskowych. Dla wypełnienia tej luki i wyjściu na przeciw istniejącym potrzebom powstał omawiany *Podręcznik prawa wojennego dla sił zbrojnych*.

Podręcznik służy jako informator na międzynarodowych i krajowych kursach prawa wojennego oraz jest kodeksem postępowania w siłach zbrojnych. Ogólne podejście Podręcznika do konfliktów zbrojnych i do prawa nimi rządzącego ma charakter strategiczny. Od szczebla strategicznego w dół stosowanie prawa wojennego staje się coraz bardziej sprawą wewnętrznego porządku i dyscypliny. Odwołuje się ono do odpowiedzialności dowódców.

Książka ta, będąca podręcznikiem podzielona jest na dziesięć części, z których każda odpowiada jednemu z głównych tematów wykładanych w ciągu dziesięciodniowych kursów prowadzonych w Międzynarodowym Instytucie Prawa Humanitarnego w San Remo we Włoszech, określanych jako kursy ogólne lub podstawowe. Są one następujące:

- 1) Definicje
- 2) Kontrolowanie konfliktu zbrojnego
- 3) Odpowiedzialność dowódcy
- 4) Dowodzenie
- 5) Prowadzenie operacji
- 6) Zachowanie się w czasie akcji
- 7) Transport
- 8) Tyły
- 9) Okupacja
- 10) Neutralność

Załączniki, które znalazły się w książce, ułatwiają zrozumienie i stosowanie Podręcznika.

Podręcznik przewidziany jest przede wszystkim dla dowódców wyższego szczebla, posiadających do swej dyspozycji własny sztab. Odwołuje się on do postanowień prawa traktatowego i wskazuje miejsce, w którym można znaleźć wszystkie szczegóły, jeżeli okaże się to konieczne.

Trzy dokumenty (kartki kolorowe) zawarte w Podręczniku mogą też być używane odrębnie: Podsumowanie dla dowódców, Zasady zachowania się w akcji i Program szkolenia.

Odsyłacze do prawa traktatowego umieszczono pod każdym hasłem.

Główne umowy międzynarodowe i odpowiadające im oznaczenia skrótowe są dodatkową zaletą tego opracowania podającego zwięzłe i przystępne omówienie poszczególnych praw i zasad.

Całość stanowi wyróżniającą się pozycję w zakresie omawianej problematyki, zachowującą aktualność i wyjątkowy walor praktyczny, łączącą w sobie cechy przewodnika, instrukcji działań oraz zachowań, a także zbioru dokumentów. Może i powinna ona zaspokoić potrzeby wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wszystkich szczebli dowodzenia podczas szkolenia w zakresie prawa wojennego.

Ze względu na sporą ilość zawartych informacji a dotyczących personelu duchownego i obiektów kultu religijnego w prawie wojennym publikacja ta winna stać się przedmiotem zainteresowania ze strony także kanonistów i osób zajmujących się tą problematyką. Podręcznik wylicza precyzyjnie osoby i obiekty podlegające szczególnej ochronie oraz podaje zasady postępowania przy zatrzymaniu, uwięzieniu i popełnionym przestępstwie w warunkach wojny. Dostarcza zapewne kompendium wiedzy podstawowej w tej dziedzinie, w warunkach także i dziś wzrastającej złożoności konfliktów zbrojnych.

Ks. Tadeusz Płoski